«ПРИНЦЕСА МАРСУ» Е. Р. БЕРРОУЗА : ФОРМУЛА РОМАНТИЧНОЇ ІСТОРІЇ В РОМАНІ ТА В ЙОГО ЕКРАНІЗАЦІЇ

(Сластьонова Д. С, здобувач першого (бакалаврського) рівня ВО 4-го курсу ФФСК)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Постать популярного письменника, творця масової культури XX століття – Едгара Берроуза привертає увагу багатьох літературознавців та режисерів. Його творчість досліджують у різних аспектах як зачинателя масової літератури та фантаста. Художній світ романістики Берроуза вивчали такі вчені та літературознавці, як-от: Р. Люпофф, К. Гюске, Е. Ясиновська, М. Ешлі, Н. Ференц, С. Веллер, Д. Кавелті, С. Ховард, В. Касьянов та інші.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що творчість Берроуза як фантаста, творця циклів про Пелюсідар, Венеру, Марс, недостатньо проаналізована в літературознавстві, хоча вона є важливою для розуміння становлення американської та світової фантастики та масової літератури в цілому.

Мета роботи – проаналізувати риси формульної романтичної історії у фантастичному романі Е. Р. Берроуза «Принцеса Марсу» та його екранізації (фільмі «Джон Картер»).

Спираючись на студії про структуру романтичної «формули» [2], ми виявили окремі її елементи в романі «Принцеса Марсу». Жанрові елементи любовної історії органічно вплітаються в сюжет планетарного роману про Марс. Образи закоханих – Джона Картера і Деї Торріс – розкриваються одночасно у двох площинах: авантюрній та романтичній. Традиційний бар'єр між закоханими посилюється ще й тим, що вони представляють різні раси: земну і марсіанську. Узагалі, мотив любові марсіанки та землянина є поширеним у фантастичному жанрі. Прикладом можуть слугувати відомі літературні твори, як-от: «Аеліта» Олексія Толстого, «Політ на Марс» Софуса Міхаеліса та інші.

Для дослідження рис жіночого роману в екранізації та художньому тексті ми обрали фільм «Джон Картер: Між двох світів» (англ. John Carter) – американський науково-фантастичний пригодницький бойовик Ендрю Стентона, знятий у 2012 році за книгами Едгара Райса Барроуза «Принцеса Марсу» і частково «Боги Марсу». Під час екранізацій такого роду творів режисери та сценаристи часто змінюють кут зору глядача, трансформуючи жанрову специфіку твору, що сприяє чіткішій жанровій визначеності фільму і є позитивним моментом в контексті сучасної кіноіндустрії (глядачі орієнтуються на конкретні жанри).

Риси формульного любовного роману в екранізації простежуються: наявний розвиток любовних стосунків головних героїв, образи лиходіїв та помічників; але деякі епізоди з кінострічки перенасичені спецефектами, проявами гіпермаскулінності головного героя, прирівнюванням Джона Картера до супергероя, що не дають розкрити повністю зміст твору та романтичні почуття героїв. У творі Берроуза ми бачимо мотиви лицарського роману: порятунок героїні з полону та битва за її руку. Але конкретно в цій екранізації ми бачимо,

що деякі вчинки були представлені глядачу як додатковий привід для ідеалізації Джона Картера, хоча в романі ролі Деї Торріс і героя рівнозначні.

Підбиваючи підсумки, можна сказати, що риси формульної романтичної історії в екранізації певною мірою збереглися, але в скороченому вигляді. Якщо в романі любовна і фантастична лінії були збалансовані, то в кіно пригодницька історія явно переважає. Ще однією особливістю екранізації є зміна акцентів у тематиці твору, її пристосування до реалій сьогодення, адже фільм створено практично через 100 років після написання роману, і за такий великий проміжок часу смаки публіки і технічні можливості кіно змінилися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Burroughs E. The Princess of Mars [Електронний ресурс]: / E. Burroughs, 1912. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/User/Downloads/A-Princess-of-Mars-Edgar-Rice-Burroughs.pdf

2. Cawelti J. Adventure, Mystery and Romance: Formula stories as Art and Popular Culture [Електронний ресурс] / J. Cawelti. – J. Cawelti, John G. Cawelti, University of Chicago Press, 1976 – Режим доступу до ресурсу: https://books.google.com.ua/books?id=-LiRHxXOHYEC&lpg=PP1&hl=ru&pg=PA336&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false